

CREDITUL BANCAR ÎN CONTEXTUL CRIZEI FINANCIAR GLOBALE

Natalia CIPILENCO, Victor CRECIUN

Coordonator: Natalia ȘTEFÎRȚĂ conf. univ., dr. ec.

Universitatea Tehnica a Moldovei

Abstract. Acest articol, în condițiile actualei crize financiare globale băncile trebuie să fie pregătite sau să se pregătească rapid pentru a promova schimbarea. Un domeniu care necesită atenție și acțiune prioritară rămâne legătura mai strânsă dintre capitalul unei bănci și riscurile pe care aceasta poate să și le asume, pentru a proba că este o instituție financiară stabilă și condusă eficient. Astfel, managementul riscului de credit este mult mai vast decât o simplă operație de împrumut.

Cuvinte-cheie: crize financiare globale, credit bancar, procesul vieții creditului, categorii de participanți.

1. Introducere

În condițiile actualei crize financiare globale băncile trebuie să fie pregătite sau să se pregătească rapid pentru a promova schimbarea. Un domeniu care necesită atenție și acțiune prioritară rămâne legătura mai strânsă dintre capitalul unei bănci și riscurile pe care aceasta poate să și le asume, pentru a proba că este o instituție financiară stabilă și condusă eficient.

Activitatea de management al riscurilor a înregistrat o evoluție exponențială în ultimul deceniu. Astfel, managementul riscului de credit este mult mai vast decât o simplă operație de împrumut. Acesta se extinde și cuprinde în sfera lui de preocupări aspecte de fond ce privesc trei faze ale procesului creditării, și anume: faza luării deciziei de creditare, procesul vieții creditului și managementul portofoliului de credite.

2. Cadrul teoretic

Teoria naturalistă a creditului bancar inițial a fost elaborată de A.Smith (1723-1790) [3, p.343] și D. Ricardo (1772-1823) [2, p.334] fiind dezvoltată în continuare de discipolii acestora.

Principalele concepții ale acestei teorii sunt următoarele:

- obiectul creditului bancar îl constituie bunurile naturale;
- capitalul de împrumut este reflectat prin capitalul real, iar circulația capitalului de împrumut coincide totodată cu circulația capitalului de producție;
- băncilor le revine, rolul de intermedieri pasivi deoarece creditul bancar execută un rol pasiv în economie.

Promotorii teoriei naturaliste au evidențiat faptul că creditul bancar nu creează capital real de unul singur, ci acest capital apare numai în procesul de producere. De asemenea, ei au menționat dependența creditului de producere și a dobânzii de profit, neînțelegând în esență legătura reciprocă dintre acestea. Începând cu mijlocul secolului al XIX-lea, teoria capitalului creativ a ocupat o poziție dominantă. Reprezentanții acestei teorii analizează independența creditului față de procesul de reproducere și menționează rolul lui hotărâtor în dezvoltarea economiei. În opinia lor băncile nu sunt intermediari, dar instituții care creează capitalul.

Printre primii promotori a acestei concepții a fost J. Law (1671-1729). Conform viziunii acestuia, prin credit bancar se pun în mișcare toate capacitățile de producție neutilizate ale țării, astfel creându-se și capitalul. Băncile sunt prezentate nu ca niște intermediari, dar ca și creatori ai capitalului. Aname lui J.Law îi aparține ideea privind organizarea băncii de emisiune, cu ajutorul careia se poate aduce în mișcare toate forțele de producție ale statului. [4, p. 616].

Ideile lui J.Law au fost dezvoltate de către un șir de economiști englezi și francezi considerând că creditul aduce profit și de aceea ei optează pentru a numi creditul „capital productiv”, iar băncile reprezintă „fabricile creditului”, deoarece băncile creează creditul și, în consecință, creează capitalul. Cu toate acestea, teoria capitalului creativ abordează incorect creditul, afirmând că banii, creditul și capitalul sunt noțiuni identice.

Reprezentanții acestei teorii nu considerau că mărimile creditului bancar sunt determinate de concepțiile reproducerii, ci de propriile dorințe ale bancilor de a stabili volumul operațiunilor de împrumut.

Discipoli ai acestei teorii au fost G. Macleod, I. Schumpeter, A. Hane și J. Keynes. A. Hane și I. Schumpeter considera că băncile sunt totputernice, deoarece creează depozitele și astfel acestea creează creditul bancar, respectiv, capitalul.

Ei considerau că creditul bancar poate fi nelimitat și de aceea nelimitate sunt depozitele și capitalul, create de el. În viziunea acestora creditul inflaționist reprezintă forța motrice a dezvoltării reproducerii, a dezvoltării economice și contribuie la creșterea economică permanentă. Concepțiile greșite ale acestora se rezumă la faptul că ei au justificat expansiunea creditară și inflația, ceea ce a contribuit la adâncirea contradicțiilor în reproducerea capitalistă.

Criza din anii 1923-1933 a demonstrat incompetența teoriei capitalului creativ, din a cărei cauze apare problema modernizării creditului în scopul atenuării caracterului ciclic de producere. Elementele raționale ale teoriei capitalului creativ au fost folosite și dezvoltate de către J.Keynes și de către discipolii săi. J.Keynes a fundamentat principiile reglementării creditare în economie, conform cărora creditul determină dezvoltarea economică.

Potrivit teoriei lui J.Keynes, banii influențează asupra ratei dobânzii, rata dobânzii influențează asupra venitului și, în sfârșit, producerea influențează asupra prețurilor. Mai apoi a recunoscut că masa monetară influențează asupra ratei dobânzii până la un nivel, iar investițiile nu întotdeauna reacționează la rata dobânzii [1, p.109-118].

Discipolii lui J.Keynes, P. Samuelson, K. John, E. Hansen ș.a, au devenit reprezentanții școlii neokeynismului, privind reglementarea monetar-creditară. La baza viziunii acestora stă ideea lui J.Keynes despre implicarea activă a statului în procesele economice, inclusiv cu ajutorul creditului bancar.

Cea de-a doua concepție a creditului bancar a fost dezvoltată ulterior în teoria monetarismului, reprezentantul de bază al căreia este M. Friedman. Conform opiniei acestuia, instrumentele de bază ale reglementării economiei sunt modificarea masei monetare și a ratelor procentuale, ceea ce oferă posibilitate de a efectua expansiunea creditară. Stabilirea ritmurilor medii anuale ale masei monetare în corelație cu nivelurile determinate ale ratelor procentuale permite de a influența asupra dinamicii volumului de producție și al prețurilor [1, p.119-121].

Teoria monetaristă a mai fost numită și antiinflaționistă, deoarece recomandările ei au fost folosite în politica economică a SUA și în țările Europei de Vest începând cu anii 80-ci ai secolului XX, continuând să fie utilizate și în prezent. Esența politicii economice constă în faptul că s-a efectuat reținerea creșterii masei monetare prin majorarea ratelor dobânzii.

3. Analiza teoretică

Cercetarea relațiilor de credit de-a lungul timpului denotă faptul că operațiunile de credit pot interveni într-o gamă simplă de la relații dintre indivizi sub forma unor acorduri, până la tranzacții mai complicate, ce se efectuează pe piețele monetare sau financiare bine dezvoltate. Esențial rămâne aceeași relație în ambele cazuri: o valoare actuală se transmite de un creditor unui debitor în urma căreia cel din urmă se angajează să-și ramburseze pe viitor conform condițiilor specificate în acordul de credit, și totodată se obligă să plătească o dobândă pentru utilizarea creditului.

Noțiunea de credit se definește printr-un raport de interese bănești ce apare între o persoană fizică sau juridică numită creditor, care acordă pe un termen prestabilit altei persoane numită debitor, un împrumut de bani sau care vinde mărfuri/servicii pe datorie, în general, cu o dobândă stabilită în funcție de riscul pe care și-l asumă creditorul sau de reputația debitorului [3, p.130].

În condițiile economiei de piață raporturile de credit sunt diverse în dimensiuni și multiple în varietate. De-a lungul timpului raporturile de credit s-au cristalizat în cinci grupuri principale: creditul comercial; creditul bancar; creditul obligatar; creditul ipotecar; creditul de consum [3, p.131].

Toate aceste sfere implică aceleași trăsături specifice ale relației de credit cum ar fi obiectul (instrumentul de gestiune) și subiecții (participanții) raportului de credit, promisiunea de rambursare, asigurarea creditului, termenul de rambursare, dobânda și însăși tranzacția – acordarea creditului.

Însă pe cât relația de credit unește, în esență, toate sferele în același proces, atât putem menționa că acestea au și deosebiri, care le imprimă anumite trăsături pur specifice.

Sferele creditului se deosebesc între ele prin însăși elementele și modul îndeplinirii fiecărei trăsături a relației de credit. Există două categorii de participanți ai pieței de credit: participanții direcți și cei intermediari. Potrivit acestei interpretări în economie acționează trei mari categorii de participanți direcți ai pieței de credit (Figura 1.2):

- participanți excedentari, care economisesc banii/fondurile, aceștia fiind, în marea majoritate, populația;
- participanți deficitari, ponderea cea mai mare o reprezintă întreprinderile și organizațiile nonprofitabile;
- participanți cu situații financiare alternative: respectiv uneori excedentari, alții deficitari.

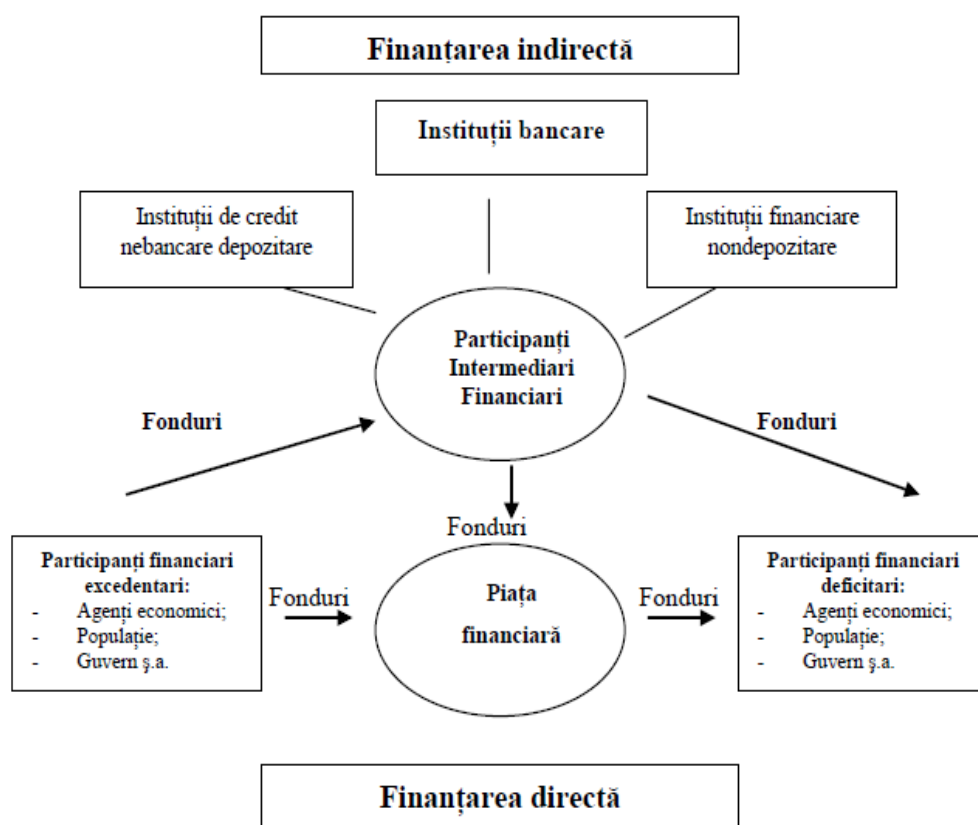

Figura 1. Mecanismul de desfășurare a relațiilor de credit și participanții interesați

Sursa: Mishkin F. *The economics of money, banking, and financial markets, 5th Edition, Columbia University. – USA, Addison-Wesley, 1999, [5, p.21]*

În vederea elaborării unor modele bancare care încorporează experiența crizei financiare se va avea în vedere adecvarea capitalului, îmbunătățirea metodologiei de evaluare a capacității de rambursare a clienților. Prin urmare, este vorba de trecerea de la modelul bancar la adaptarea modelului de business al băncilor în funcție de nevoile și capacitatea financiară a clienților, manifestându-se tendințele unor produse bancare noi.

În principiu, modificările ar trebui să permită realizarea serviciilor bancare fără crearea vulnerabilităților și riscurile care au dus la declanșarea crizei financiare.

Unul dintre principalele obiective pe care le urmărește banca în activitatea sa este asigurarea unei lichidități adecvate. În acest caz, lichiditatea bancară a fost măsurată cu ajutorul raportului dintre creditele acordate clienților și depozitele atrase de la clienți, acest indicator luând în calcul factori precum nivelul și stabilitatea depozitelor, finanțările pe termen lung, precum și utilizările pe termen scurt ale resurselor.

Participanții financieri intermediari au un rol deosebit de a fi mijlocași între participanții excedentari și cei deficitari. Principalii intermediari financieri sunt instituțiile financiare, ce au ca funcții de bază atragerea resurselor libere din circulație prin diferite modalități, apoi pot să utilizeze resursele atrase sub formă de credite

sau sub alte forme de investiții. În această categorie sunt incluse instituțiile bancare fiind organizate sub diferite forme: bănci comerciale, bănci de investiții, bănci ipotecare, bănci de economii etc. O altă categorie de intermediari financiari sunt cei nonbancari, în principal, instituțiile specializate în colectarea economiilor. În această categorie putem menționa: fondurile de pensii, companiile de asigurări, companiile investiționale etc. Acești intermediari nonbancari sunt specifici prin faptul că nu au puterea să creeze moneda și să participe la organizarea sistemelor de plăți.

Concluzii

Când se fac unele abordări ale sistemului de credit, de obicei se subînțeleg două aspecte:

- totalitatea de instituții financiar-credite, care realizează și organizează aceste relații de credit;
- totalitatea relațiilor, a formelor și metodelor de creditare.

Bibliografie:

1. Turliuc V., Cocriș V. *Monedă și credit*. - Iași, Editura Ancarom, 1998, - p. 342
2. Ricardo D. *Opere alese*. (traducere). vol.I. – Chișinău, Editura Universitas, 1992, p. 334
3. Smith A. *Avuția națiunilor cercetări asupra naturii și cauzelor ei* (Traducere). vol.I. – Chișinău, Editura Universitas. 1993,p.343
4. Жуков Е. *Деньги, кредит, банки*. - Москва, Издательство ЮНИТИ, 2002, - 616 с.
5. Mishkin F. *The economics of money, banking, and financial markets*, 5th Edition, Columbia University. – USA, Addison-Wesley, 1999, p.21